

Т.В.Процак

Буковинський державний
медичний університет
(Чернівці)

УДК:611.216-053.7

СИНТОПІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТІНОК ВЕРХНЬОЩЕЛЕПНИХ ПАЗУХ У ЛЮДЕЙ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Дослідження проведено у рамках науково-дослідної роботи “Статеві-вікові закономірності будови і топографо-анатомічних взаємовідношень органів та структур в онтогенезі людини. Особливості вікової та статеві ембріотопографії” (№ державної реєстрації 0105U002927).

Ключові слова: верхньощелепна пазуха, стінки, юнацький вік, людина.

Резюме. Особливості синтопії верхньощелепних пазух вивчені на двадцяти препаратах верхніх щелеп, черепів і розпилів голови трупів людей юнацького віку. Виявлено, що в дев'яти випадках латеральний край верхньої стінки верхньощелепної пазухи розташований на 2,0-4,4 мм до середини від нижньої очноямкової щілини, а в одному випадку відповідав нижній очноямковій щілині. У трьох спостереженнях в задніх 2/3 верхньої стінки замість каналу виявлена підочноямкова борозна, а в одному випадку – випячування підочноямкового каналу в передньозадньому напрямку. Задня стінка у двох випадках примикала до задніх комірок решітчастого лабіринту, а в одному випадку вона визначалась на відстані 9,0 мм від стінки клиноподібної пазухи. Нижня стінка в залежності від пневматизації верхньощелепної пазухи у шести випадках була розташована вище нижньої стінки носа, а в трьох – на одному рівні з нею, і в одному спостереженні нижче нижньої стінки носа.

Морфологія. – 2009. – Т. III, № 3. – С. 174-176.

© Т.В.Процак, 2009

Надійшла: 21.08.2009

Прийнята: 15.09.2009

Protsak T.V. The syntopic peculiarities of walls of maxillary sinuses at juvenescent age.

Summary. The peculiarities of syntopia of walls of maxillary sinuses were studied on twenty preparations of maxilla, skulls and cuts of head of juvenescent corps. We have figured out that in nine cases the lateral margin of superior wall of maxillary sinus was situated 2,0 – 4,4 mm medially to inferior orbital fissure, and in one case it was corresponding to inferior orbital fissure. On three preparations instead of canal on posterior two-thirds of superior wall, we have found infraorbital furrow, and on one preparation – the deepening of infraorbital canal in anteroposterior direction. In two cases the posterior wall adjoined the posterior cells of ethmoid labyrinth, and in one case – I was situated at a range of 9,0 mm from sphenoid sinus. The inferior wall, depending on maxillary sinus pneumatization, was situated above the inferior wall of the nose – in six cases, on the same level with it – in three cases, and below it – in one case.

Key words: maxillary sinus, walls, juvenescent age, human.

Вступ

Кожна ділянка має відповідні межі та зовнішні орієнтири, які слід вивчати з урахуванням синтопії та скелетотопії (Бурих М.П., Ахтемійчук Ю.Т., 2002). Починаючи з періоду внутрішньоутробного розвитку форма, розміри та топографія органів і структур піддається індивідуальній мінливості, варіабельність якої значно збільшується в кожний наступний період постнатального життя. Ступінь вираженості варіантів і крайніх форм анатомічної мінливості залежить, з одного боку, від локалізації та топографічних особливостей органа, а з другого – від функції, яку він виконує (Вагапова В.Ш., 1995). Впродовж дитячого та юнацького віку відбуваються значні і досить важливі формоутворювальні процеси в приносних пазухах, змінюються топографо-анатомічні взаємовідношення із суміжними структурами та поступово починається стабілізація їх структурно-функціональної організації.

Вивчення вікових особливостей розвитку структур є важливим завданням сучасної ринології (Талишинський А.М., 2002). Визначення закономірностей хронологічної послідовності зміни топографо-анатомічних взаємовідношень органів сприятиме розробці нових методів оперативних втручань (Яковець К.І., 2006а, 2005б).

Морфологічні дослідження приносних пазух на будь-якому структурному рівні спрямовані на з'ясування механізмів і патогенезу захворювань та пошуку ефективних методів лікування. Тому, анатомічні особливості приносних пазух, синтопічні та структурні перетворення їх складових є актуальною проблемою морфології.

Мета

З'ясувати синтопічні особливості стінок верхньощелепних пазух у юнацькому віці.

Матеріали та методи

Дослідження топографо-анатомічних особливостей верхньощелепних пазух проведено на

20 препаратів верхніх щелеп, черепах і розтинах голови трупів людей юнацького віку методами препарування і комп'ютерної томографії.

Результати дослідження та їх обговорення

Дослідження синтопії стінок верхньощелепних пазух у цій віковій групі показало, що їх формування ще не завершилося. Визначено, що на даній стадії онтогенезу верхньощелепна пазуха є найбільш вираженою порожниною з поміж інших приносних пазух, має форму неправильної чотирикутної піраміди, основу якої утворює бічна стінка носової порожнини, а верхівку – виличний відросток верхньощелепної кістки. У верхньощелепній пазусі розрізняють передню, верхню, задню, присередню та нижню стінки. Зокрема, її передня стінка розташована між підочномковим краєм очної ямки та комірковим відростком верхньої щелепи, вона ззовні вкрита щогою. На зовнішній поверхні кісткової стінки під підочномковим отвором розташована іклова ямка, глибина якої дорівнює $3,8 \pm 0,2$ мм. Товщина кісткової стінки ямки не перевищує 1,5 мм. Висота передньої стінки верхньощелепної пазухи дорівнює $25,0 \pm 0,22$ мм. Поперечний розмір становить $16,0 \pm 0,7$ мм.

Верхня стінка верхньощелепної пазухи утворена очномковою поверхнею верхньої щелепи. Присередній край пазухи проекційно знаходиться на межі між внутрішнім краєм нижньої та присередньої стінок очної ямки. Топографічно її бічний край на одному препараті (5%) відповідав нижній очномковій щілині. На дев'яти препаратах (45%) зазначений край пазухи визначався на 2,0-4,4 мм досередини від нижньої очномкової щілини. Зазначимо, що верхня стінка пазухи тонша у порівнянні з іншими стінками. Її товщина не перевищує 2,1-2,7 мм. Передня частина верхньої стінки прилягає до слізної кістки і знаходиться біля верхньої частини нососльозового каналу. У передньозадньому напрямку на верхній стінці пазухи розташований підочномковий канал. На трьох препаратах (15%) у задніх 2/3 стінки замість каналу виявлена підочномкова борозна. В одному випадку (5%) з боку порожнини пазухи на верхній стінці визначалося впиання підочномкового каналу в передньозадньому напрямку. На одному препараті (5%) верхньощелепна пазуха впиалася в присередню стінку очної ямки та прилягала до комірок решітчастого лабіринту і очномкового відростка піднебінної кістки.

Задня стінка верхньощелепної пазухи топографічно відповідає верхньощелепному горбу. За

верхньою частиною зазначеної стінки розташована крило-піднебінна ямка, в якій знаходяться такі важливі структури як крило-піднебінний вузол, верхньощелепні нерв та артерія, венозне сплетення. У двох спостереженнях (10%) задньоверхній край пазухи прилягав до задніх комірок решітчастого лабіринту. На одному препараті (5%) задня стінка знаходилася на відстані 9,0 мм від стінки клиноподібної пазухи.

Нижня стінка (дно) верхньощелепної пазухи утворена комірковим відростком верхньої щелепи. Залежно від пневматизації її дно знаходилося на різних рівнях відносно нижньої стінки носової порожнини. При середній пневматизації на трьох препаратах (15%) дно пазухи розташоване на одному рівні з нижньою стінкою носа. У шести випадках (30%) її дно знаходилося вище нижньої стінки носа, а на одному препараті (5%) – нижче дна носової порожнини.

Присередня поверхня верхньощелепної пазухи одночасно утворює частину бічної стінки носової порожнини. У товщі її переднього відділу знаходиться нососльозовий канал, який закінчується в нижньому носовому ході під нижньою носовою раковиною. З боку порожнини пазухи канал утворює невеликий виступ. Якщо в ділянці нижнього носового ходу присередня стінка пазухи представлена кістковою тканиною та вкрита слизовою оболонкою, то в середньому носовому ході, в його середній частині, кісткова тканина частково відсутня. В цьому місці стінка пазухи представлена дуплікатурою слизової оболонки. У краніодорсальному відділі півмісяцевого розтвору на присередній стінці виявляється вихідний отвір, що з'єднує пазуху із середнім носовим ходом. Довжина отвору становить $6,0 \pm 1,2$ мм, висота – $2,8 \pm 0,22$ мм. Він спрямований косо і донизу. Зверху верхньощелепна пазуха на двох препаратах (10%) прилягала до решітчастого лабіринту. Висота верхньощелепної пазухи дорівнює $25,0 \pm 1,0$ мм, ширина – $19,0 \pm 0,7$ мм і передньозадній розмір – $25,5 \pm 0,7$ мм.

Висновки

1. Упродовж юнацького віку продовжуються формоутворювальні процеси верхньощелепних пазух.

2. Найбільш тонкою є верхня стінка пазухи.

3. Виявлена варіантність синтопії верхньощелепної пазухи із суміжними утвореннями.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням синтопічних особливостей стінок верхньощелепних пазух у осіб різного віку.

Літературні джерела

Бурих М. П. Сучасні підходи щодо вивчення будови людини та клінічна анатомія / М. П. Бурих, Ю. Т. Ахтемійчук // Клініч. анатомія та опе-

рат. хірургія. – 2002. – № 1. – С. 7-12.

Вагапова В. Ш. Локальная конституция соединительнотканых органов опорно-

двигательного аппарата человека / В. Ш. Вагапова, А. Е. Стрижков, А. Г. Габбасов // Матер. I Міжнарод. конгресу з інтегративної антропології. – Тернопіль, 1995. – С. 83-84.

Талишинский А. М. Способ определения развития структур перегородки носа у детей / А. М. Талишинский, Р. Ш. Талишинский // Журн. вушних, носових і горлових хвороб. – 2002. - № 3. – С. 148-149.

Яковець К. І. Особливості формування бічних стінок носа в зародковому періоді онтогенезу людини / К. І. Яковець // Бук. мед. вісник. – Т. 8, № 4. – С. 127-129.

Яковець К. І. Морфогенез і становлення бічних стінок носа в передплодовому періоді онтогенезу людини / К. І. Яковець, Б. Г. Макар // Бук. мед. вісник. – 2005. – Т. 9, № 1. – С. 103-104.

Процак Т.В. Синтопические особенности верхнечелюстных пазух у людей юношеского возраста.

Резюме. Особенности синтопии стенок верхнечелюстных пазух изучены на двадцати препаратах верхних челюстей, черепов и распилов головы трупов людей юношеского возраста. Обнаружено, что в девяти случаях латеральный край верхней стенки верхнечелюстной пазухи расположен на 2,0-4,4 мм к середине от нижней глазничной щели, а в одном случае соответствовал нижней глазничной щели. В трех наблюдениях в задних 2/3 верхней стенки вместо канала обнаружена подглазничная борозда, а в одном случае - выпячивание подглазничного канала в переднезаднем направлении. Задняя стенка в двух случаях примыкала к задним ячейкам решетчатого лабиринта, а в одном наблюдении она определялась на расстоянии 9,0 мм от стенки клиновидной пазухи. Нижняя стенка в зависимости от пневматизации верхнечелюстной пазухи в шести случаях была расположена выше нижней стенки носа, в трех - на одном уровне с ней, и в одном наблюдении ниже нижней стенки носа.

Ключевые слова: верхнечелюстная пазуха, стенки, юношеский возраст, человек.